

ГЕОРГИ РУСАФОВ
ДЪРВЕНИЯТ ТРОН

chitanka.info

Преди много, много години в царството Деветдесет и деветях хълма, край седемдесет и седмия хълм, в едно сиромашко селце живял беден дърводелец с единствения си син. До едно време бащата и синът, както всички сиромаси в селото, криво-ляво с труд и пот свързвали двата края. Ех, никога не се нааяждали до насита, ала и никога не си лягали гладни — все нещо димяло в гърненцето на софрата им.

Но веднъж край селото засвирили тръби, задумкали барабани, а малко след това по тесните улички препуснали на конете си царски чиновници. Те нахълтали като хали в бедните къщурки и задигнали от тях всичко де какво видели — за данъци. Не отминали и къщата на бедния дърводелец. После се изгубили към друго село, изпратени от женските писъци и проклятията на старците.

Тогава дърводелецът повикал сина си и му казал:

— Синко, досега ние имахме на софрата си кога бобена чорбица, кога кашица от коприва, кога печени картофи — все се намираше нещо, с което да преглътнем сухите залци! Но днес царските обирници изметоха всичко от къщи, не ни оставиха дори гърненцето, дето си варяхме в него гозбицата... Ако останеш тука, и двамата ще пукнем от глад! Затова се потегни за път и утре тръгни по широкия свят — другаде да си търсиш щастието!

— Ами ти, татко?

— Аз съм стар, с единия си крак, дето се вика, съм вече стъпил в гроба... А ти? Ти си млад, за тебе животът тепърва започва — все може някъде да догониш късмета си!...

Мъчно било на младия човек да се раздели с бедното си селце, с високия хълм, дето преминало детството му, със стария си баща, с верни другари... Но нямало какво да прави — волята на татко му била за него закон и на другата заран рано-рано се изгубил по прашния друм към широкия непознат свят.

Вървял дълго.

Похлопал на много врати за работа, но отвсякъде го прогонили. Най-последно — било късна лятна вечер — момъкът стигнал до голяма вековна гора. Току до гората се гушела колибка, пред която пламтял буен огън. До огъня се топлел един старец. Вместо очи върху лицето му се чернеели две черни дупки — бил сляп.

Освен слепия старец момъкът не забелязал нито край огъня, нито около колибката друга жива душа. Но — чудно! — щом младият

пътник се приближил до огъня, дядото запитал някого:

— Брезичке, кой спря до огъня ми?

И веднага един глас му отговорил:

— Млад пътник.

Тогава старецът пак се обадил:

— Крушке, я се наведи над него и виж дали иде отблизо или отдалече?

След малко му отвърнал друг глас:

— Цървулите му са скъсани и прашни — едва ли идва отблизо! И е много, много уморен!

Щом разбрал, че дядото разговаря с околните дървета, момъкът замръзнал като вкаменен от изненада. Тя била толкова голяма, та дори забравил да поздрави стареца.

— Е, пътнице, кажи сега какво те носи към моите пущинаци? — обърнал се най-сетне дядото направо към младия човек.

Гласът му бил топъл, ласкав.

Момъкът заобиколил огъня, отишъл до стареца и приклепнал пред него. После дума по дума му разказал всичко за себе си — от деня, когато напуснал ограбеното село, до минутата, когато видял самотната колибка. Накрая той се примолил:

— Остави ме на работа при тебе, дядо, ще ти служа вярно и от все сърце! Омръзна ми да скитам по прашните друмища...

Вместо да му отговори направо, старецът се обърнал отново към дърветата:

— Брезичке, крушке, да приемем ли този момък при нас?

— Приеми го! Приеми го! — отвърнали в един глас брезичката и крушата.

Тогава старецът погладил косата на момчето и му казал:

— Чу ли, дядовото, моите приятели са съгласни да останеш при нас... Ще ни работиш три години само за хляба, а когато си тръгнеш, ще ти дам нещо, което ще направи щастлив не само тебе!... Скланяш ли така да останеш?

— Скланям, скланям, дядо! — отговорил веднага младият човек, който още от първия поглед се привързал към стареца като към баща.

Така синът на бедния дърводелец от сиромашкото село под седемдесет и седмия хълм на царството Деветдесет и деветях хълма останал при чудния дядо — в неговата мъничка къщурка край

непознатата вековна гора. И още на заранта поел цялата работа около малкото стопанство и бедното домакинство на дядото. Бил млад и здрав, честен и работлив, та работата му споряла. И кажи-речи, не усетил кога се изтърколили трите условени години.

Щом изтекъл и последният ден от третата година, дядото повикал при себе си младия човек и му казал:

— Момко, ти изпълни обещанието си — служи ми вярно и от сърце! Сега остава и аз да изпълня това, за което съм дал дума...

После старецът извадил от пазвата си една лъскава костена пръчка. Подал я на момъка и поръчал:

— Скрий и ти тази пръчка в пазвата си! Така... Сега запомни хубаво всичко, що ще ти кажа! Щом напуснеш колибата ми, ще тръгнеш направо през гората. На третия ден ще излезеш от нея и ще видиш един широк друм. Тръгни по него. Той ще те изведе до столицата. Преди да влезеш в града, на пътя ще видиш две малки ханчета — една срещу друго. Ти отседни в дясното ханче. Зад него се издига един висок хълм, а на хълма вишат клоните си девет орехови дървета... Настане ли петляно време, изкачи се при тях и започни да чукаш с пръчката по дънерите на орехите. Осем от тях, колкото и да ги чукаш, няма с нищо да ти се обадят. Но един от тях още щом го допреш с пръчката, веднага ще ти проговори с човешки глас: „Ах, дойде ли най-послед, човече, откога те чакам да ме отсечеш!“... Забележи го и на другия ден го отсеци. От него измайстори един дървен трон — нали си дърводелец, това ще ти се отдаде!... Какво трябва да направиш после, ще научиш и без мене. Ха сега на добър час, синко!

Каквото поръчал старецът, това направил момъкът — преминал гората, стигнал столицата, отседнал в дясното ханче. И щом пропели първи петли, отишъл на върха при деветтях ореха. Почукал дънера на единия — нищо. Почукал втория — пак нищо. Така при третия, при четвъртия... Едва когато почукал с костената пръчка деветия орех, от него се разнесъл ясен глас:

— Ах, дойде ли най-послед, човече, откога те чакам да ме отсечеш!

На другия ден младият човек повалил ореха и след една седмица направил от него хубав дървен трон. За чудо и приказ бил — не засрамил младият майстор баща си.

Когато погледнал вече съвсем готовия трон, момъкът си казал:

— Дядото не ми поръча нито какво да правя с трона, нито кому да го отнеса. Но щом е трон, ясно е — в двореца е мястото му!

И без повече да мисли, той понесъл дървения трон към царския палат.

Вървял, вървял — изморил се и спрял да си почине под сянката на едно голямо кичесто дърво. И както си седял на сянка — замислен какво да каже на царя, когато отнесе при него трона, — младият човек изведнъж трепнал... Сенчестото дърво и тронът заговорили нещо, което го накарало целият да се превърне на слух.

— Хей, троне, накъде са те понесли? — обадило се първо дървото.

— Отнасят ме в двореца... Там моят майстор ще получи за мене седем товара злато! — отговорил гордо тронът.

— Ха-ха! — изсмяло се дървото. — Че малко ли са в царския дворец златните тронове, та да дадат за един нищо и никакъв дървен трон седем товара жълтици!... Ще ме умориш от смях, братко — ти, изглежда, не знаеш какъв човек е нашият цар, затова бълнуваш тия товари злато... Охо, той за злато е готов и себе си на дявола да продаде!...

— Не се смей!... Вярно е, че в двореца има златни тронове, но докато те заслепяват очите на тия, дето седят на тях, аз ги отварям... И ако царят прекара само една нощ върху мене, очите му ще се отворят така, та ще види какво става дори в най-затънтения край на царството му... Тогава — колкото и да е скъперник — ще даде с леко сърце наградата, която ще му поиска за мене моят майстор! Ако ли пък се отметне, то...

Момъкът не дочакал края на разговора. Нали разбрал какво трябва да прави — защо повече да чака! И той метнал отново трона на гърба си и сега закрачил вече уверено към двореца.

— Заведете ме при царя — казал на пазачите, когато стигнал там. — Искам да му продам този дървен трон.

Отвели го при царя. Той харесал трона и запитал:

— Колко искаш за него, момко?

— Тази нощ прекарай буден на него, царю, и ако останеш доволен от това, което ще видиш и чуеш през нощта, утре ще ми

наброиш седем товара жълтици. Ако ли пък не останеш доволен, аз ще ти слугувам цял живот без пари!

Царят приел условието — нали с обещание къща не се затрива. Какво му струва да прекара една нощ буден на трона — може наистина да види и чуе нещо интересно. А утре — има ли по-лесно от това, да прогони този хлапак, когато дойде да си иска наградата...

И вечерта царят седнал на трона. Ококорил очи и зачакал.

Към полунощ краката на трона се размърдали. Единият от тях проговорил с човешки глас и казал на другите:

— Мои три братлета, останете тук и пазете да не се прекатури царят, а аз ще се поразходя из царството!

— Добре — отговорили останалите крака в един глас.

И след малко слисаният цар видял как кракът се отделил от трона и излетял през прозореца...

Щом излязъл навън от двореца, кракът литнал със светкавична бързина на изток и скоро стигнал до един древен замък. Той бил толкова стар, че зидовете му едва се крепели да не паднат. А вятърът се разхождал свободно през стотиците пролуки из всички стаи.

Когато кракът спрял там, чул, че старите стени се молели на вятъра:

— Вятърко, напъни се малко и ни срини — иначе кой знае кога ще се сетят да ни потегнат!

— Не, сега няма да ви съборя! — отговорил вятърът. — Тия дни тук ще дойде на почивка царят. Тогава ще духна по-силно и ще ви срина, за да загине под вас и той, защото ограбва безмилостно бедните хора... Ето: днес прелетях край сума селца. И навсякъде чух само вопли, писъци и клетви — преди мене оттам били минали царските бирници и задигнали всичко от къщите на сиромасите! А преди малко надзърнах в оная къщурка, дете е под големия бряст. И там същото — едно малко момиченце чупеше ръцете си и скубеше косите си от отчаяние, че полунощ минава, а майка му още не се е завърнала да го нахрани. Бедното, то още не знаеше, че майка му никога няма да се върне, защото царските хора я грабнаха и продадоха за робиня на един пазар, тъй като нямала с какво да си плати данъците!... Е, кажете ми, такъв цар заслужава ли да се радва на хубавия божи свят? Затова потърпете — ще ви съборя, но когато и царят е тука!

— Щом е такава работата, ще потърпим — съгласили се грохналите от старост стени на замъка.

Кракът на дървения трон чул всичко. После се помаял още малко из замъка и се върнал в двореца. Там разказал на братята си за виденото и чутото, като накрая добавил:

— Ако царят знае това, веднага ще изпрати слуги да потегнат зидовете на стария замък. Па ако му е мил животът, ще стане и подобър към бедните и ще затегне чиновниците си, защото вятърът рано или късно ще му отмъсти за сиромашките сълзи!...

Царят бил буден и не пропуснал нито дума.

Малко ли, много ли време минало, ето че тронът отново се размърдал. Тоя път се обадил друг крак:

— Братлета, сега е мой ред да се поразходя. Вие пазете да не се обърне царят, а аз излизам!

След това и този крак изхвъркнал през прозореца. Полетял на запад. И летял, що летял — стигнал до един висок бряг на една голяма река. Там — в землянка — живял старец-пустинник.

Когато кракът спрял до землянката, от една лодка на брега слезнал млад човек, който също се запътил към стареца. Лицето на момъка било прорязано от две дълбоки гневни бръчки. Но щом стигнал до землянката, тозчас бръчките изчезнали от челото му и той коленичил кротък като агне в краката на пустинника.

— Стани, чедо! — поканил го да се изправи с топъл глас старецът. — Кажи ми сега, каква грижа те доведе по тая късна доба насам?

Тогава младият човек на един дъх му разказал, че е син на войводата, който управлявал съседната област. Възмутен от несправедливостите и кражбите, които се ширели по царството, баща му не се стърпял и тръгнал за столицата — да отвори лично очите на царя. Но хората на царските съветници, тъй като се страхували от това, пресрещнали пътника по средата на пътя, оковали го във вериги като престъпник и с клевети накарали царя да го осъди на смърт.

Накрая момъкът изхлипал високо:

— И утре ще обесят пред царските палати един невинен човек... Баща ми ще загине, но аз дадох клетва, че и царят след това няма да живее! Затова дойдох при тебе, пустиннико — благослови десницата ми да не трепне, когато удари часът на разплатата!

— Нека бъде благословена, синко, честната ти кръв, която е готова да се пролее за правдата! — прегърнал пустинникът младия човек. — Но аз съм щастлив, че мога да ти кажа: няма нужда да цапаш ти чистата си ръка с кръвта на царя, тъй като един от най-доверените му велможи, подкупен от владетеля на съседното царство, е наточил меч си за неговата глава и вече дебне пред спалнята му!... Ела сам да видиш това!

И старецът завел момъка в землянката си. Там свалил от лавичката едно глинено гърне, напълнено до половината с някаква зелена течност.

— Виждаш ли това гърне? Поглеждам в неговата вълшебна течност винаги, когато искам да видя какви престъпления стават по страната ни... Вчера видях как слугите на съседния владетел предадоха подкупа на велможата, а сега виж ти сам какво се готви да направи този коварен царски любимец!...

Момъкът надзърнал в гърнето и видял върху повърхността на вълшебната зелена течност цялата картина на царския палат в късния нощен час. В здрачния коридор — точно пред спалнята на царя — стоял един велможа с пурпурна мантия. Младият човек веднага познал в неговото лице най-големия царски любимец, който на всеки пир седял отдясно на царя. Но сега очите му не гледали както друг път с любов вратата, откъдето всеки момент могъл да се зададе неговият благодетел, а с дива омраза... Под мантията си подкупеният велможа стискал един голям меч.

— Видя ли, синко?

— Видях, дядо!

— Ха сега върви си със здраве у дома — на цар като вашия по прилича да загине от ръката на предател!... А и за баща си не се кахъри — до утре много вода ще изтече, много съдби ще се променят!...

Момъкът навел глава и тръгнал послушно към лодката си.

Хукнал веднага след него обратно към двореца и вторият крак на дървения трон. Там и той като първия крак разказал на братята си всичко, което видял и чул при пустинника. Царят бил още буден, та и сега не пропуснал нито думичка.

Щом вторият крак стихнал, изпод трона се измъкнал третият крак.

Той се понесъл на север.

Летял, летял — стигнал до една потайна пещера. Там било скривалището на едни страшни разбойници, от които треперело цялото царство. Те грабели наред бедни и богати — където се появили, мало и голямо пропищявало.

Царят много пъти изпращал войски срещу тях. Но всякога напразно — колчем те стигали до мястото на грабежа, заварвали там само разплаканите жертви, а от разбойниците нямало нито следа. Като че ли при здрач те слитали заедно с нощта от небето и при зазоряване отлитали пак с нея...

Когато кракът на дървения трон влязъл в пещерата, разбойниците току-що се били прибрали в нея и делели плячката си. Всичко вървяло мирно и тихо. Но щом стигнали до царската дъщеря, която били отвлекли тая нощ, те се скарали. Всеки искал да запази хубавата девойка за себе си.

Най-после главатарят на разбойниците рекъл:

— Разбра се, момчета, че никой от вас няма да отстъпи, затова сега лягайте да спим, а утре със състезание ще видим кому ще се падне принцесата!

— Какво ще бъде състезанието?

— Ще се надпиваме с вино — който изпие най-много вино, негова ще бъде царската дъщеря!

Разбойниците се съгласили и си легнали. Същия миг третият крак литнал към двореца. Там — както братята му преди него — и той разказал всичко, което видял и чул в пещерата на разбойниците. Накрая завършил:

— Ето най-после един сгоден случай за царя да хване разбойниците. Утре след състезанието те ще бъдат мъртво пияни и войниците на царя ще ги пипнат в пещерата като заспали пилета. Ех, че ще се слия царят, когато доведат при него разбойниците!

— Защо, братко?

— Защото ще познае в тях все свои стари приятели!...

Царят чул всичко и от този разказ. После видял как от трона се отделил последният крак. След като се помаял из стаята, той изхвъркнал също през прозореца, сетне литнал на юг.

Минало колкото време минало — ето го че и този крак се върнал.

— Какво видя ти, братко, по широкия свят? — запитали го веднага другите крака на трона.

— Срецнах един селянин. Той караше към столицата с едно магаре два коша ябълки. Утре към обед ще мине край двореца... Ако съм на мястото на царя, ще закупя всичките ябълки, каквато и цена да ми поискат за тях!...

— Защо?

— Това са вълшебни ябълки. Хапне ли честен човек от тях, нищо няма да му стане. Но вкуси ли от тях лъжец или крадец, тозчас ще му израснат лисичи уши... Така царят ще може да научи лесно кои от помощниците му са честни и кои го мамят и ограбват.

Едва кракът изрекъл това, от царските курници се обадили първите ранобудни петли. После през отворения прозорец нахълтали ранните зари на новия ден. И тронът стихнал, смирил се.

Тогава царят скочил на дебелия килим, с който била застлана залата, и — нали вече знаел кой го дебне навън — излязъл от спалнята си през един таен вход. Сетне се затекъл при нощната стража и след малко войниците от стражата оковали ръцете на велможата-предател. Други хиляда войника обградили скривалището на разбойниците и ги изловили до един — всички били още мъртвопияни от състезанието за царската дъщеря. И щом ги довели при царя, той — както бил предрекъл третият крак на трона — наистина едва не си глътнал езика от изненада... Главатарят на разбойниците бил министърът на царските стражи, а останалите разбойници — също все кой от кой познатни царски чиновници!

Но най-весело станало тоя ден, когато царят събрал в палата си своите първи помощници и им заповядал да си хапнат от чудните ябълки. Щом вкусили от тях, нито един не излязъл от двореца със собствените си уши — на всички под перуките мърдали остри, пъргави лисичи ушенца...

Между това синът на дърводелеца научил за всичко, което станало през този ден в палата, и вече крачел щастлив към царския дворец. Вървял и си говорел:

— Царят още като ме види, ще заповяда на слугите си: „Поскоро нагребете от съкровищницата ми седем товара злато за този момък, че той с неговия дървен трон ми отвори очите, за да видя какви лошавини са се ширели из царството ми!“ Ала щом донесат златото, аз

ще му кажа: „Заповядай царю честити, да раздадат това на тия, от които са го взели твоите чиновници, а на мене ми стига тая награда, че моят трон ти отвори очите и отсега нататък за сиромасите ще настанат по-добри дни!...“

Но едно си мислел момъкът, а друго царят.

Той се разхождал неспокойно в двореца, припомнял си случилото се през нощта и деня, дивял се и мърморел:

— Този цървуланко трябва да е някоя мъдра глава, щом като може да прави такива чудни тронове!... Най-добре ще сторя, ако го хвърля в тъмница, че някой ден, току-виж, измайсторил нещо друго, което да отвори и очите на народа... Иди тогава, че се разправяй с прогледнал народ! Не, не, такава умна глава не бива да се разхожда свободно из царството ми!...

И както си намислил царят, така направил: щом зърнал момъка, веднага заповядал на слугите си да го оковат във вериги и да го хвърлят в най-дълбоката тъмница. Едва тогава се успокоил и се запътил да прекара нощта пак на дървения трон.

Когато седнал на него, целият трон потреперал, като че ли искал да го изхвърли от себе си. Но царят не обърнал внимание на това — само наострил уши и зачакал.

„Какви ли чудесии има да науча тази нощ — мислел си той, докато чакал краката на трона да се раздвижат. — Искан ми се сега, след като се отървах от крадливите си чиновници, да науча къде бих могъл да намеря злато, много злато, планини от злато!...“

Така той седял дълго на трона и колкото повече приближавало полунощ, толкова по-ненаситни ставали желанията му. В началото искал хвърковатите крака да му открият някое подземие, пълно с жълтици. Но скоро това му се видяло малко и пожелал да му намерят цяла златна планина. А веднага след това златната планина се превърнала в диамантена. Ала и това не го задоволило. И накрая взел да се сърди сам на себе си, че не може да си пожелае нещо толкова, което изведнъж да го направи най-богатият цар на света...

Най-после петлите от царските курници известили, че е настъпило полунощ, и краката на трона отново се раздвижили. Царят притаил дъх, превърнал се целият на слух.

— Е, братлета — обадил се най-напред кракът, дето предната нощ първи излетял да се поразходи из царството, — видяхте ли как

царят се отплати днес на нашия майстор!... Вместо да му даде обещаната награда, той взе, че го хвърли в тъмница!

— Щях да се учудя, ако не беше направил така — отвърнал оня крак, който първата нощ излязъл последен. — Та нали той е тарторът на всички ония крадци и разбойници, които днес напуснаха двореца с лисичи уши!... Напразно ние, братлета, вчерашната нощ се старяхме да му отворим очите!

— Да, напразно! Мястото на такъв цар е само в черните води на Драконовото море! — извикал третият крак.

— И колкото може по-бързо трябва да го хвърлим там, за да си отдъхне народът веднъж завинаги от злините му! — съгласил се с него последният крак.

— Че тогава какво се бавим! — викнали в един глас първите два крака. — Дръжте, братя, разбойника ида го отведем там, дето е мястото на такива като него!...

Същия миг четирите крака на дървения трон отскочили настрани. Изплашеният цар се строполил на земята и задраскал като котка към вратата. Но преди да достигне до нея, краката го хванали здраво и излетели навън.

Там те се издигнали нависоко и се изгубили с товара си на запад, дето плискало черните си катранени вълни Драконовото море. Щом стигнали до него, те избрали мястото, където морето било най-дълбоко, и там — както си летели — пуснали царя. Той тупнал като камък във водата и тозчас потънал, като след него се появили само няколко големи водни кръгове.

В минутата, когато изчезнал последният кръг, в столицата на царя станало едно чудо... Вратите на тъмницата, дето бил затворен майсторът на дървения трон, изтрещели страшно и веднага след това сами се разтворили широко. Малко по-късно от мрачните подземия излезли всички затворници. Пред тях вървял синът на бедния дърводелец от селцето под седемдесет и седмия хълм на царството Деветдесет и деветтях хълма...

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.